C21/82

អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា
Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia
Chambres Extraordinaires au sein des Tribunaux Cambodgiens

បានថតចំលងត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ដើម
Certified Copy/Copie Conforme
ថ្ងៃទី(On/Le) 28 ខែ(Month/Mois) Nov
ឆ្នាំ (Year/Année) 2007
ក្រឡាបញ្ជី/ Greffier NUP SOTHUN VICHET

អង្គបុរេជំនុំជម្រះ
PRE-TRIAL CHAMBER
CHAMBRE PRELIMINAIRE

Declassified to Public
06 September 2012

សំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌ

លេខ:០០១/១៨-០៧-០៧-អវតក/អបជ០១

ថ្ងៃទី ១៩ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៧

ORIGINAL DOCUMENT RECEIVED ON 28/11/2007 AT 10:42' BY NUP SOTHUNVICHET ACTING CASE FILE OFFICER

<u>របាយការណ៍ស្តីពីការពិនិត្យ</u>

ក) នីតិវិធី

ខ) អង្គច្បាប់

គ) អង្គហេតុ

ក) នីតិវិធី

I- សេចក្តីផ្តើម

អនុលោមតាមវិធាន ៧៧(១០) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ("វិធានផ្ទៃក្នុង") ប្រធានអង្គបុរេជំនុំជម្រះបានចេញដីកាចាត់តាំងលេខ ០៧-០៨-០០៦ អវតក/អបជ ចុះថ្ងៃទី ២៤-០៨-០៧ ចាត់តាំងលោកចៅក្រម **ហួត វុទ្ធី** និង លោកចៅក្រម **Rowan Downing** ឲ្យធ្វើរបាយការណ៍អំពីសេចក្តីសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ស្តីពីដីកាឃុំខ្លួនដែលត្រូវបានប្តឹងឧទ្ធរណ៍ និងអង្គហេតុដែលពាក់ព័ន្ធនឹងសំណុំរឿង លេខ ០០១/១៨-០៧-០៧ អវតក/អបជ០១ ។

ដែលក្នុងនោះជនត្រូវចោទ÷

កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ " **ឌុច** " ភេទប្រុស កើតថ្ងៃ ១៧ វិច្ឆិកា ១៩៤២ នៅភូមិ ពៅវើយ ឃុំពាមបាង ស្រុកស្ទោង ខេត្តកំពង់ធំ សញ្ជាតិ កម្ពុជា ទីលំនៅមុនពេលចាប់ខ្លួន នៅភូមិ អូរទន្ទឹម ឃុំ តាសាញ់ ស្រុកសំឡូត ខេត្តបាត់ដំបង មុខរបរ គ្រូបង្រៀន ឪពុកឈ្មោះ **កាំង គី** (ស្លាប់) ម្តាយឈ្មោះ **មាស គឹមសឿវ** (រស់) ។ តំណាងដោយមេធាវីការពារ លោក **ការ សាវុត្ថ** និង លោក **Francois ROUX** ។ **ឌុច** ត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ បទល្មើសដែលមាន ចែង និង ផ្តន្ទាទោសតាមមាត្រា ៥, ២៩ (ថ្មី) និង ៣៩

00153168

C21/82

(ថ្មី) នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ក្នុងតុលាការកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី ២៧ ខែតុលា ឆ្នាំ ២០០៤ (ច្បាប់ អ.វ.ត.ក) ។ នៅថ្ងៃទី ២ ខែតុលា ឆ្នាំ ២០០៧ មានបទចោទបន្ថែមដែលទាក់ទងនឹងការរំលោភបំពានលើអនុសញ្ញាហ្សឺណែវ ១៩៤៩ (Geneva Convention 1949) ដែលរំលោភបំពានលើមាត្រា ៦ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក ។

គោលបំណងនៃរបាយការណ៍

របាយការណ៍របស់សហចៅក្រមរបាយការណ៍នេះ សរសេរជាពិស្តារអំពីសេចក្តីសម្រេច ដែលត្រូវបានប្តឹងឧទ្ធរណ៍ និងអង្គហេតុដែលជាបញ្ហាចំពោះមុខតុលាការ ។ របាយការណ៍នេះ អាចជួយដល់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តីឱ្យយល់អំពីបញ្ហាចំពោះមុខតុលាការ ។

II.អង្គហេតុ

សហព្រះរាជអាជ្ញា បានចោទប្រកាន់ **ឌុច** ក្នុងចំណោមបញ្ហាផ្សេងទៀតថាបានធ្វើការគ្រប់គ្រងមន្ទីរឃុំឃាំងសន្តិសុខ ស-២១ ចន្លោះឆ្នាំ ១៩៧៥ និង១៩៧៩ ហើយក្រោមការគ្រប់គ្រោងរបស់គាត់មានអំពើរំលោភបំពានឥតគណនាត្រូវបានប្រព្រឹត្តប្រឆាំងនឹងប្រជាជនស៊ីវិល ក្នុងន័យទូលាយ រួមមានការសម្លាប់ ការឃុំខ្លួន ការធ្វើទារុណកម្ម ដែលកើតឡើងក្នុងបរិបទនយោបាយនៃការរំលោភបំពានជាប្រព័ន្ធ និងប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ។ ក្នុងន័យចង្អៀត ការចោទប្រកាន់រួមមានការទុកអ្នកទោសនៅក្នុងរណ្តៅឱ្យលង់ទឹកពេលភ្លៀងមក និងធ្វើទារុណកម្មដោយវាយធ្វើបាប ព្យួរនឹងខ្សែរព្ជួរ ចាក់សម្លាប់ ចោះទម្លុះ ឬដកក្រចក ហើយទុកឱ្យហូរឈាមរហូតទាល់ស្លាប់។

មានការអះអាងថា មានប្រជាជនស៊ីវិលរាប់ពាន់នាក់បានស្លាប់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង ស-២១ ចន្លោះឆ្នាំ ១៩៧៥ និង ១៩៧៩ ។

ខាងក្រោមនេះគឺជាលំដាប់លំដោយព្រឹត្តិការណ៍ ដែលទាក់ទងនឹងការឃុំខ្លួន **ឌុច** ចាប់តាំងពីឆ្នាំ១៩៩៩ ។ ហើយព្រឹត្តិការណ៍ទាំងនេះមិនស្ថិតក្នុងជម្លោះឡើយ។

- **១០ ឧសភា ១៩៩៩ - ឌុច** ត្រូវបានចាប់ខ្លួនដោយអាជ្ញាធរនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា និងនាំទៅកាន់តុលាការយោធាក្រុងភ្នំពេញ ។ ការិយាល័យព្រះរាជអាជ្ញាបានចេញដីកាបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរលើកទី ២ លេខ ០២៩/៩៩ ដែលក្នុងនោះព្រះរាជអាជ្ញាបានចោទប្រកាន់ **ឌុច** ជាមួយជនដទៃទៀតពីបទឧក្រិដ្ឋប្រឆាំងនឹងសន្តិសុខក្នុងប្រទេស ។

- **៦ កញ្ញា ១៩៩៩** - ព្រះរាជអាជ្ញា **សារ សុខ** ចេញដីកាបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ លេខ ០៤៤/៩៩ ដែលក្នុងនោះគាត់បានចោទប្រកាន់ ឌុច និង តាម៉ុក ពីបទឧក្រិដ្ឋប្រល័យពូជសាសន៍ ដែលរំលោភលើមាត្រា ២ នៃក្រិត្យច្បាប់លេខ ១ ។

- **២២ កុម្ភៈ ២០០២ - ២២ កុម្ភៈ ២០០៣ - ២២ កុម្ភៈ ២០០៤** " ដើម្បីធានានូវភាពល្អប្រសើរនៃការស៊ើបសង្កេត" ចៅក្រមស៊ើបអង្កេតតុលាការយោធា បានចេញដីកាឃុំខ្លួន **ឌុច** ពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ យោងតាមមាត្រា ៥ និង ៣៩ នៃច្បាប់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០១ ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០១ ។
- **២៨ កុម្ភៈ ២០០៥ - ២៨ កុម្ភៈ ២០០៦ - ២៨ កុម្ភៈ ២០០៧** "ដើម្បីអនុវត្តនូវភាពល្អប្រសើរនៃការស៊ើបសង្កេត" ចៅក្រមស៊ើបអង្កេតតុលាការយោធាបានចេញដីកាឃុំខ្លួនចំនួន៣ ចោទពីបទល្មើសឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម និងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សដែលត្រូវការពារជាអន្តរជាតិ យោងតាមមាត្រា ៦ និង ៨ នៃច្បាប់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៤ ។

III. **ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួររបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា**

នៅថ្ងៃទី ១៨ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ២០០៧ សហព្រះរាជអាជ្ញា នៃ អ.វ.ត.ក បានចេញនូវដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរ ដែលក្នុងនោះស្នើសុំឲ្យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបើកការស៊ើបអង្កេតប្រឆាំងនឹងជនសង្ស័យ ៥រូប រួមមាន ទាំង **ឌុច** ផងដែរ និងស្នើសុំឲ្យធ្វើការចាប់ខ្លួន និងឃុំខ្លួនជនសង្ស័យទាំង ៥រូប នោះ ។

សហព្រះរាជអាជ្ញាបានស្នើឲ្យមានការឃុំខ្លួន **ឌុច** ជាបណ្តោះអាសន្ន ដោយផ្អែកលើសំអាងថាមានមូលហេតុគ្រប់គ្រាន់ដោយជឿជាក់ថា **ឌុច** បានចូលរួមក្នុងបទល្មើសដូចដែលបានចោទប្រកាន់ក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរ ហើយការឃុំខ្លួនជាការចាំបាច់ក្នុងការការពារការគាបសង្កត់លើសាក្សី ការធានាពីវត្តមានរបស់ **ឌុច** ក្នុងពេលសវនាការ ការការពារសុវត្ថិភាពផ្ទាល់ខ្លួនរបស់គាត់ ក៏ដូចជាធានានូវសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ។

IV. ក) **ដីកាឃុំខ្លួនចេញដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត**

នៅថ្ងៃទី ៣០ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ២០០៧ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត អ.វ.ត.ក បានចេញដីកានាំខ្លួន **ឌុច** មកចំពោះមុខ ។ **ឌុច** ត្រូវបាននាំខ្លួនពីមន្ទីឃុំឃាំងតុលាការយោធាមក អ.វ.ត.ក ។ នៅថ្ងៃទី ៣១ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ២០០៧ បន្ទាប់ពីការធ្វើសវនាការតទល់គ្នា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានចេញដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នដែលមានរយៈពេលកំណត់មិនលើសពី ១ឆ្នាំ ។

ខ) **មូលហេតុនាំឲ្យមានដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត អង្គហេតុ និងអង្គច្បាប់ដែលបានលើកឡើងក្នុងដីកាសម្រេច**

នៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីតុលាការយោធា **ឌុច** ត្រូវបានដាក់អោយស្ថិតក្រោមការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចាប់ពីថ្ងៃទី ១០ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៩៩ ហើយស្ថិតក្រោមការឃុំខ្លួនចាប់ពីពេលនោះមក។ " ការបន្តការឃុំខ្លួន

បណ្តោះអាសន្នរបស់គាត់ចោទជាបញ្ហាក្នុងបទដ្ឋានយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ និង..... និងមាត្រា ៩(៣) និង ១៤(៣)(គ) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីអំពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ" ។

បញ្ហាគឺ " តើការឃុំខ្លួនបែបនេះមានលក្ខណៈហួសហេតុ និង បំពានដល់សិទ្ធិការពារខ្លួន ដែលប៉ះពាល់ដល់ការប្តឹងមកយុត្តាធិការរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ នឹងមិនអនុញ្ញាតតទៅទៀតអោយមានការឃុំខ្លួនជាថ្មីចំពោះជនត្រូវចោទនៅក្នុងយុត្តាធិការរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ឬរហូតដល់តម្រូវអោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបញ្ចប់ការប្តឹងចោទប្រឆាំងនឹងជននេះ ឬយ៉ាងណា ? ។

ជម្រើសគឺ: តើត្រូវអនុវត្តសុភាសិតបុរាណ *Male captus, bene detentus* ឬត្រូវអនុវត្តតាមទ្រឹស្តីរំលោភបំពាននីតិវិធី ឬយ៉ាងណា ? និយាយអោយងាយយល់ តើកាលៈទេសៈដែលត្រូវធ្វើការកាត់សេចក្តីលើជនជាប់ចោទ ពុំផ្តល់ផលប៉ះពាល់ដល់ការវិនិច្ឆ័យរបស់តុលាការទៅលើជនជាប់ចោទ ឬ អ្វីដែលបានកើតឡើងពីមុនមកទៅលើជនជាប់ចោទ ត្រូវបានចាត់ទុកជាការរំលោភបំពានទៅលើសិទ្ធិជនជាប់ចោទ ដែលការបន្តដំណើរការនីតិវិធីគឺជា "ការល្មើសលើគោលគំនិតនៃការផ្តល់យុត្តិធម៌របស់តុលាការ" ?

សេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត

(១) សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតយល់ឃើញថា *ខ្លួនមិនមានសមត្ថកិច្ចក្នុងការវាយតម្លៃអំពីភាពត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ នៃការឃុំខ្លួនកន្លងមកដែលធ្វើទៅលើ* **ឌុច** *នោះទេ* ។ ហេតុដែលថាអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញត្រូវបានបង្កើតក្នុងប្រព័ន្ធតុលាការកម្ពុជានោះ មិនអាចនាំអោយមានការលើកឡើងថា តុលាការពិសេសនេះធ្វើការត្រូវរ៉ូវគ្នាជាមួយតុលាការយោធានោះទេ ។ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញទើបតែបានចាប់ផ្តើមដំណើរការពីថ្ងៃទី ២២ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៧ ប៉ុណ្ណោះ ពេលដែលវិធានផ្ទៃក្នុងបានចូលជាធរមាន ។

(២) ទ្រឹស្តីនៃការរំលោភបំពានមិនអាចអនុវត្តបានទេក្នុងករណីនេះ ។ យុត្តាធិការដែលប្រើប្រាស់ទ្រឹស្តីនេះតែងតែគិតទៅដល់សមាមាត្ររវាងការរំលោភបំពានដែលត្រូវធ្វើការចោទប្រកាន់ និងដំណោះស្រាយដែលស្នើឡើង ។ *ក្នុងរឿងក្តីប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ ការបញ្ចប់នៃការចោទប្រកាន់អាចកើតឡើងបានតែក្នុងករណីប៉ះពាល់ធ្ងន់ធ្ងរដល់សិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទ* ។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបន្ទាប់ពីបានពិចារណាទៅលើយុទ្ធសាស្ត្រ ដែលទាក់ទងនឹងបញ្ហានេះយល់ឃើញថា:

" នៅពេលដែលមិនទាន់មានរឿងបែបនេះទាល់តែសោះ ឬក៏រឿងដែលចោទប្រកាន់ថា **ឌុច** បានទទួលរងនូវអំពើធ្វើទារុណកម្ម ឬ ការធ្វើបាបធ្ងន់ធ្ងរមុនពេលការបញ្ជូនខ្លួនមកកាន់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ បើប្រៀបធៀបជាមួយនឹងបទឧក្រិដ្ឋប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិដែលដាក់បន្ទុកលើជនជាប់ចោទ ការបន្តការឃុំខ្លួនក្រោមយុត្តាធិការរបស់តុលាការយោធា មិនអាចចាត់ទុកថាជាការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរទៅលើសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទឡើយ" ។

ការជួសជុលសំណងចំពោះព្យសនកម្មដែលបង្កឡើងដោយការឃុំខ្លួនពីមុន នឹងមិនចោទជាបញ្ហាទេនៅក្នុងដំណាក់កាលស៊ើបសួរ ។

មូលហេតុដែលនាំអោយមានការចេញដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នគឺ

(១) កំរិតធ្ងន់ធ្ងរនៃបទចោទ បង្កបញ្ហាធ្ងន់ធ្ងរចំពោះសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ហើយការដោះលែង អាចបង្កឲ្យមានអំពើហឹង្សាកើតមានឡើង

(២) ព្រោះថា **ឌុច** ប្រហែលជានិងអាចត្រូវផ្តន្ទាទោសអោយជាប់ពន្ធនាគារមួយជីវិត ដែលនាំអោយមានការព្រួយបារម្ភចំពោះការស្វែងរកការគេចខ្លួន និង

(៣) ការឃុំខ្លួនជាមធ្យោបាយដើម្បីការពារសន្តិសុខផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ **ឌុច**

V. ក) បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ដោយ ឌុច ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន

នៅថ្ងៃទី ២៣ ខែ សីហា ឆ្នាំ២០០៧ មេធាវីរបស់ **ឌុច** បានប្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន និងដាក់សារណាចូលមកនៅថ្ងៃទី ៥ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៧ ។

ខ) សារណារបស់ ឌុច

មូលដ្ឋាននៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ដូចមានលើកឡើងនៅក្នុងសារណាររបស់មេធាវី:

(១) **ឌុច** គួរតែត្រូវបានគេដោះលែងអោយមានសេរីភាព ដោយឈរលើមូលដ្ឋានដែលថា ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នរបស់គាត់គឺជាការរំលោភបំពានទៅលើច្បាប់កម្ពុជា និងបទដ្ឋានអន្តរជាតិស្តីពីការការពារ សិទ្ធិពលរដ្ឋ និងការពិចារណាលើភាពចាំបាច់តាមច្បាប់លើការរំលោភបំពាននេះមិនត្រូវបានគេធ្វើ ។

(២) រយៈពេលនៃការឃុំខ្លួនកន្លងមកគួរតែត្រូវបានគេយកមកពិចារណា ដើម្បីកំណត់ថា គួរតែបន្តការឃុំខ្លួន **ឌុច** មួយឆ្នាំទៀតឬក៏យ៉ាងណា ហើយលក្ខខ័ណ្ឌសំរាប់ឲ្យមានការឃុំខ្លួន **ឌុច** ក្នុងដីកាឃុំចុះថ្ងៃទី ៣១ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៧ ពុំគ្រប់គ្រាន់ ។

(៣) **ឌុច** គួរតែទទួលបាននូវសំណងជម្ងឺចិត្ត ចំពោះការខូចខាតដែលបានទទួលរង ដែលបណ្តាលមកពីការឃុំខ្លួនលើសរយៈពេលកំណត់តាមច្បាប់ ។

ការអះអាងផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍គាំទ្រមូលដ្ឋានបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នេះ

<u>១. ភាពមិនត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់នៃការឃុំខ្លួន</u>

មាត្រា ១៤(៣) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីអំពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ និងមាត្រា ៥(៣) នៃអនុសញ្ញាអឺរ៉ុបស្តីអំពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ (ស្រដៀងនឹង មាត្រា ៩(៣) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីអំពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ) ត្រូវបានរំលោភបំពាន ។ មាត្រាទាំងនេះចែងគោលការណ៏ជាមូលដ្ឋានថា ជនជាប់ចោទមានសិទ្ធិ

ទទួលបាននូវការកាត់សេចក្តីក្នុងរយៈពេលសមស្របមួយ ឬមិនដូច្នោះទេត្រូវដោះលែងអោយមានសេរីភាព ដែលត្រូវយកមកអនុវត្ត ។

សិទ្ធិនេះត្រូវបានការពារដោយច្បាប់កម្ពុជាៈ រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ឆ្នាំ ១៩៩៣, ច្បាប់ UNTAC ឆ្នាំ ១៩៩២, ច្បាប់ស្តីអំពី រយៈពេលនៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែ សីហា ឆ្នាំ ១៩៩៩ ។

ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នដែលមានរយៈពេលច្រើនជាង **៨ ឆ្នាំ** គឺខុសនិងច្បាប់កម្ពុជា ។ បទចោទថ្មីត្រូវបានគេធ្វើឡើងជាច្រើនដងប្រឆាំងនឹង **ឌុច** ដើម្បីបន្តការឃុំខ្លួនគាត់ ។

រដ្ឋធម្មនុញ្ញចែងថា ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាត្រូវគោរពសិទ្ធិពលរដ្ឋ ដូចមានចែងក្នុងលិខិតតុបករណ៍ផ្សេងៗស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ ។

មាត្រា ៩(៣) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីអំពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ ចែងថា "ជនជាប់ចោទមានសិទ្ធិទទួលបាននូវការកាត់សេចក្តីក្នុងរយៈពេលសមស្របមួយ ឬមិនដូច្នោះទេត្រូវដោះលែងអោយមានសេរីភាព ។ មិនមានវិធានទូទៅណាមួយដែលថា ជនគ្រប់រូបដែលរងចាំការវិនិច្ឆ័យទោសពីតុលាការ ត្រូវតែស្ថិតនៅក្រោមការឃុំខ្លួននោះទេ" ។

យោងទៅតាមយុត្តិសាស្ត្រអនុសញ្ញាអ៊ឺរ៉ុបស្តីអំពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ គឺវាចាំបាច់ណាស់ក្នុងការធានាថា អាជ្ញាធរតុលាការ ធ្វើដោយយកចិត្តទុកដាក់ក្នុងការអនុវត្តដំណើរការនីតិវិធី ដើម្បីចៀសវាងនូវភាពអយុត្តិធម៌ ដែលផ្ទុយពីមាត្រា ៥(៣) នៃអនុសញ្ញានេះ ។

ឌុច មិនបានទទួលនូវការវិនិច្ឆ័យទោសតាមរយៈពេលកំណត់ដែលអាចធ្វើទៅបាន ហើយការទាមទារឲ្យដោះលែង តាមច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋមិនត្រូវបានគេអនុវត្ត។

គាត់ត្រូវបានគេឃុំខ្លួនដោយមិនមានបញ្ជាក់នូវមូលហេតុ ។ រយៈពេលនៃការឃុំខ្លួនមិនបណ្តាលមកពី **ឌុច** ឬ មេធាវីរបស់គាត់ឡើយ ។

២.សមត្ថកិច្ច

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត មានសមត្ថកិច្ចក្នុងការវាយតម្លៃលើភាពត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់នៃការឃុំខ្លួនកន្លងមកដែលធ្វើឡើងទៅលើ **ឌុច** ។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះត្រូវបានគេសុំឲ្យប្រកាសថាខ្លួនមានសមត្ថកិច្ច ហើយត្រូវធ្វើការពិចារណាលើភាពចាំបាច់ស្របច្បាប់ទាំងអស់អំពីការរំលោភបំពានលើ សិទ្ធិរបស់ **ឌុច** ។

ក្នុងការបង្គាប់ឲមានការឃុំខ្លួន **ឌុច** សំរាប់ឆ្នាំទី ៩ នេះ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានរួមចំណែកក្នុងរយៈពេលនៃការឃុំខ្លួនដែលមានលក្ខណៈហួសហេតុ ហើយបានផ្តល់សុពលភាពដល់ដំណើរការនីតិវិធីពីមុនទាក់ទងនឹងការឃុំខ្លួននេះ ។

ឌុច ត្រូវបានឃុំខ្លួនក្នុងខណៈពេលនៃការរង់ចាំការបង្កើតឡើងនូវអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ហើយដំណើរការនីតិវិធីរបស់តុលាការយោធា និងអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញពាក់ព័ន្ធគ្នាយ៉ាងស្អិត ។

មាត្រា១២ នៃកិច្ចព្រមព្រៀង និងមាត្រា ៣៣ (ថ្មី) នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក ០ចែងថា អ.វ.ត.ក នឹងអនុវត្តសមត្ថកិច្ចរបស់ខ្លួនស្របតាមបទដ្ឋានយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ ។

សេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការអន្តរជាតិ គឺផ្តោតការពាក់ព័ន្ធលើសិទ្ធិនៃការទទួលបានជំនុំជម្រះក្នុងរយៈពេលសមស្រប ឬ ត្រូវដោះលែង ។ ទាំងនេះបញ្ជាក់ថា រយៈពេលគិតចាប់តាំងពីការចាប់ខ្លួន ឬ ការឃុំខ្លួនលើកដំបូង និង រយៈពេលមុនថ្ងៃកាលបរិច្ឆេទដែលតុលាការទទួលបាននូវសមត្ថកិច្ចដើម្បីពិនិត្យពីការរំលោភបំពានត្រូវយកមកធ្វើការពិចារណា។

សាលាក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ បានអនុញ្ញាតឲ្យមានការដាក់ពាក្យសុំដោះលែងជនដែលត្រូវចោទពីបទល្មើសដែលមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរដូចគ្នានឹងបទល្មើសដែល **ឌុច** ត្រូវបានចោទប្រកាន់។

<u>៣. ល័ក្ខខ័ណ្ឌនៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន</u>

ទោះបីជាសេចក្តីសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតដែលទាក់ទងនឹងសមត្ថកិច្ចនោះ ត្រឹមត្រូវក៏ដោយ ក៏សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតនៅតែមានកាតព្វកិច្ចធ្វើការពិចារណាលើរយៈពេលឃុំខ្លួនពីមុនផងដែរ ក្នុងករណីសម្រេចធ្វើការឃុំខ្លួនបន្តទៀត។

ល័ក្ខខ័ណ្ឌក្នុងវិធាន ៦៣-៣ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងដែលចែងពីបុរេល័ក្ខខ័ណ្ឌសម្រាប់ចេញដីកាឃុំខ្លួនមិនបានបំពេញឡើយ ។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតយល់ឃើញថា **ឌុច** ត្រូវជាប់ឃុំបន្តទៀត (ទី១) ដើម្បីរក្សាសណ្តាប់ធ្នាប់ សាធារណៈ (ទី២) ដើម្បីធានាបានពីការចូលបង្ហាញខ្លួនរបស់ជនត្រូវចោទនៅពេលសវនាការ (ទី៣) ដើម្បីការពារសុវត្ថិភាពផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ជនត្រូវចោទ ។ ហេតុផលទាំងនេះមិនសមស្របហើយក៏មិនមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់ដែរ។

<u>សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ</u>

យោងតាមយុត្តិសាស្ត្រ មុននឹងចេញដីកាឃុំខ្លួនត្រូវបំពេញល័ក្ខខ័ណ្ឌដូចជា: អង្គហេតុបង្ហាញថា ការដោះលែងជនជាប់ឃុំនឹងបង្កផលប៉ះពាល់ដល់សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ហើយការឃុំខ្លួននេះស្របច្បាប់បានតែក្នុងករណីដែលមានការគំរាមកំហែងដល់សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈប៉ុណ្ណោះ ។ វាមិនត្រូវបានគេប្រើប្រាស់ក្នុងការរំពឹងទុកជាមុនសម្រាប់ទោសជាប់ឃុំឡើយ។ ភាពពាក់ព័ន្ធនឹងកត្តាទាំងនេះថយចុះទៅតាមកាលៈទេសៈ។

<u>សុវត្ថិភាពផ្ទាល់ខ្លួន</u>

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនបានបង្ហាញថា មានការគំរាមកំហែងពិតប្រាកដណាមួយឡើយ ។ លើសពីនេះ **ឌុច** អាចទទួលការការពារតាមវិធីផ្សេង ដូចជាការឃុំខ្លួននៅក្នុងផ្ទះជាដើម។

ហានិភ័យក្នុងការគេចខ្លួន

មានតែយុត្តិកម្មទេដែលសំអាងថា **ឌុច** អាចត្រូវផ្តន្ទាទោសឱ្យជាប់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត ។ យោងតាមយុត្តិសាស្ត្រអន្តរជាតិ ហានិភ័យដែលថាជនត្រូវចោទនឹងគេចខ្លួនត្រូវតែបង្ហាញឱ្យឃើញ ហើយហានិភ័យនៃការគេចខ្លួននេះមិនអាចវាយតម្លៃបានដោយងាយ ដោយគ្រាន់តែផ្អែកលើមូលដ្ឋាននៃស្ថានទម្ងន់ទោសបានឡើយ។

ឌុច គួរតែអនុញ្ញាតឱ្យស្ថិតក្រោមការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ បើគាត់អាចបំពេញល័ក្ខខ័ណ្ឌនៃការដាក់ឱ្យស្ថិតក្រោមការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ ហើយនិងវិធានការផ្សេងទៀតនៃការឃុំខ្លួនអាចត្រូវអនុវត្តដូចជាការឃុំខ្លួននៅក្នុងផ្ទះជាដើម។

៤.ការផ្តល់សំណង

អ.ប.ជ ត្រូវបានស្នើឱ្យបញ្ជាក់ថា ក្នុងករណីមានការដោះលែងឱ្យរួចខ្លួន សំណងផ្នែកខាងហិរញ្ញវត្ថុគួរតែសងទៅ **ឌុច** ហើយក្នុងករណីមានផ្តន្ទាទោស រយៈពេល៨ឆ្នាំដែលគាត់ជាប់ឃុំគួរតែកាត់ដកចេញពីរយៈពេលនៃការផ្តន្ទាទោស។

VI- ក) សេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា

ចំពោះបញ្ហាប្រភេទនេះ សហព្រះរាជអាជ្ញាការពារសេចក្តីសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតនៅចំពោះមុខតុលាការនេះ ។ សេចក្តីសន្និដ្ឋានតបទៅនឹងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ត្រូវបានធ្វើឡើងដោយសហព្រះរាជអាជ្ញា កាលពីថ្ងៃទី០៣ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៧។

ខ) សេចក្តីសន្និដ្ឋានតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា

ការិយាល័យសហព្រះរាជអាជ្ញាលើកសំអាងហេតុថា គួរតែលើកបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ចោលពីព្រោះថា

១-ការយល់ឃើញរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រឹមត្រូវ ហើយមូលហេតុនៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នអាចទទួលយកបាន និង

២-ការរំលោភបំពានណាមួយលើសិទ្ធិដែលត្រូវទទួលបានការជំនុំជម្រះក្នុងរយៈពេលសមស្រប មិនមែនបណ្តាលមកពី អ.វ.ត.ក ទេ ហើយការរំលោភបំពាននេះមិនមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរគ្រប់គ្រាន់តម្រូវឱ្យ អ.វ.ត.ក ផ្តល់នូវសំណងណាមួយដល់ **ឌុច** ក្នុងដំណាក់កាលស៊ើបសួរបានដែរ។

ការិយាល័យសហព្រះរាជអាជ្ញា ក៏ស្វែងរកផងដែរនូវមូលដ្ឋានច្បាប់សម្រាប់ធ្វើការបកស្រាយអំពី រយៈពេលកំណត់ ក្នុងវិធាន ៧៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដែលអះអាងបញ្ជាក់ថាមេធាវីការពារមិនបានអនុវត្តតាមរយៈពេលកំណត់ដែលបានផ្តល់ឱ្យ។

១) មូលហេតុនៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន

ការិយាល័យសហព្រះរាជអាជ្ញាលើកសំអាងឡើងថា មានមូលហេតុគ្រប់គ្រាន់ដោយជឿជាក់ថា **ឌុច** បានប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែលបានចោទប្រកាន់ក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរ ព្រមទាំងមូលដ្ឋានភស្តុតាងរឹងមាំដែលនាំឲ្យយល់ឃើញថា ចាំបាច់ត្រូវមានការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ។

អ.ប.ជ ត្រូវបានស្នើឲ្យអនុវត្តនូវបទដ្ឋានអន្តរជាតិទាក់ទងនឹងនីតិវិធី និងស្វែងរកការណែនាំជាចំបងអំពីយុត្តិសាស្ត្ររបស់សាលាក្តីអន្តរជាតិផ្សេងទៀត ជាជាងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គការសិទ្ធិមនុស្ស។

សូមបញ្ជាក់ថាមូលហេតុក្នុងវិធាន ៦៣-៣ មិនស្របគ្នាឡើយ។ បទដ្ឋានទាក់ទងនឹងមូលហេតុត្រូវបានចាត់ទុកជាបទដ្ឋានមួយ **"ជាការយល់ឃើញ"** ដែលមូលហេតុទាំងនេះត្រូវបានគេបង្កើតឡើងដែលមានលក្ខណៈខុសប្លែកគ្នាពីភាពជាក់ស្តែង។

បទដ្ឋាននៃការពិនិត្យឡើងវិញ និងបន្ទុកនៃការបង្ហាញភស្តុតាង

សហព្រះរាជអាជ្ញាលើកឡើងថា តើបទដ្ឋាននៃការពិនិត្យឡើងវិញអាចបង្ហាញថាសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានប្រព្រឹត្ត"កំហុសដែលអាចវិនិច្ឆ័យបាន"ក្នុងការប្រើប្រាស់អំណាចឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួនដែរឬយ៉ាងណា ?។ ហើយមេធាវីការពារក្តីត្រូវទទួលបន្ទុកក្នុងការបង្ហាញភស្តុតាង ដើម្បីបញ្ជាក់ថាសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានប្រព្រឹត្តកំហុសមែនដែរឬអត់ ?។

ជាជំរើស **អ.ប.ជ** គួរយល់ឃើញថាសំអាងសម្រាប់ការឃុំខ្លួនត្រូវបានគេធ្វើឡើង ហើយគួរយល់ថាបន្ទុកដែលបង្ហាញថាពុំមានភាពចាំបាច់ទៀតទេក្នុងការឃុំបណ្តោះអាសន្ននោះ គឺជាកាតព្វកិច្ចរបស់មេធាវីការពារក្តី។

មូលហេតុទី១

សហព្រះរាជអាជ្ញាយោងទៅតាមភស្តុតាងបង្ហាញថា **ឌុច** ជាជនដែលមានហានិភ័យក្នុងការគេចខ្លួន ។ សហព្រះរាជអាជ្ញាលើកសំអាងឡើងថា មិនមានកំហុសដែលអាចវិនិច្ឆ័យបានរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតក្នុងការប្រើអំណាចឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួនឡើយ ឬជាជំរើស មេធាវីការពារក្តីមិនបានបង្ហាញពីការធានាពីការបង្ហាញខ្លួនរបស់ជនត្រូវចោទឡើយ ប្រសិនបើជននេះត្រូវបានដោះលែងនោះ។

មូលហេតុទី២

សហព្រះរាជអាជ្ញាយោងទៅភស្តុតាងបង្ហាញថាសុវត្ថិភាពរបស់ **ឌុច** នឹងមានគ្រោះថ្នាក់ប្រសិនបើមានការដោះលែង និងបង្ហាញថាពេលវេលាកន្លងផុតទៅមិនបានកាត់បន្ថយនូវការគំរាមកំហែងទាំងនេះឡើយ ។ សហព្រះរាជអាជ្ញាបានលើកសំអាងឡើងថា មិនមានកំហុសដែលអាចវិនិច្ឆ័យបានរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតក្នុងការប្រើអំណាចឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួនឡើយ ឬជាជំរើស មេធាវីការពារក្តីមិនបានបង្ហាញថានិងគ្មានគ្រោះថ្នាក់ណាមួយកើតឡើងចំពោះសន្តិសុខរបស់ជនត្រូវចោទឡើយ ប្រសិនបើជននេះត្រូវបានដោះលែងនោះ។

មូលហេតុទី៣

សហព្រះរាជអាជ្ញាសន្និដ្ឋានថា ការចាប់ផ្ដើមសកម្មភាពរបស់តុលាការអាចមានផលប៉ះពាល់ដល់សណ្ដាប់ធ្នាប់សាធារណៈ នៅពេលដែលមានការបង្កើតឲ្យមានការចងចាំ និងការឈឺចាប់ឡើងវិញ និង សន្និដ្ឋានថា មិនមានកំហុស ដែលអាចវិនិច្ឆ័យបានរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតក្នុងការប្រើអំណាចឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួនឡើយ ឬជាជំរើស មេធាវីការពារក្ដីមិនបានបង្ហាញថានឹងគ្មានគ្រោះថ្នាក់ដល់សណ្ដាប់ធ្នាប់សាធារណៈឡើយ ប្រសិនបើជនត្រូវចោទត្រូវបានដោះលែងនោះ។

មូលហេតុទី៤

សហព្រះរាជអាជ្ញាសន្និដ្ឋានថា នៅពេលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនបានលើកឡើងពីបញ្ហា ការគាបសង្កត់លើសាក្សីឡើយ ។ អ.ប.ជ មានសិទ្ធិប្រើអំណាចឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួនជំនួស ដើម្បីធ្វើសេចក្ដីសន្និដ្ឋានលើចំណុចនេះ ។

សហព្រះរាជអាជ្ញាបញ្ជាក់ថា មិនមានដីកាសម្រេចឲ្យស្ថិតក្រោមការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការដែលមាន លក្ខណៈរឹងមាំគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីធានាបានអំពីវត្តមានរបស់ **ឌុច** ហើយមិនធ្លាប់មានយុត្តិសាស្ត្រទាក់ទងនឹងដីកាបែបនេះនៅក្នុងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឡើយ ពីព្រោះទស្សនៈនេះទើបតែបញ្ចូលកាលពីពេលថ្មីៗនេះប៉ុណ្ណោះ។

២) ការមិនបានដោះលែង ឌុច ឲ្យនៅក្រៅឃុំ គ្មានកំហុសឡើយ

សហព្រះរាជអាជ្ញាសន្និដ្ឋានថា ដីការបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនមែនជាដីកាធ្វើឲ្យការឃុំខ្លួនរបស់តុលាការយោធាពីមុនមានសុពលភាពនោះទេ តែផ្ទុយទៅវិញ វាជាសេចក្ដីសម្រេចឯករាជ្យមួយដែលធ្វើឡើងក្នុងការប្រើប្រាស់សមត្ថកិច្ចដោយឡែករបស់ខ្លួន ត្រង់ថា (ទី១) អ.វ.ត.ក ជាស្ថាប័នតុលាការឯករាជ្យដាច់ពីតុលាការយោធា និង(ទី២) អ.វ.ត.ក មិនដែលមានកិច្ចសហការជាមួយ ឬ អនុវត្តតាមកិច្ចណាមួយរបស់តុលាការយោធាឡើយ។

ឯករាជ្យភាពរបស់ អ.វ.ត.ក

អ.វ.ត.ក គឺជា "សាលាក្ដីអន្តរជាតិពិសេស" មួយដែល:

១- បង្កើតឡើងដោយសន្ធិសញ្ញាអន្តរជាតិ

២- បង្កើតបានជាផ្នែកមួយនៃ "យន្តការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ"

៣- មានយុត្តាធិការខុសប្លែកពីតុលាការជាតិកម្ពុជា ដោយសារតុលាការនេះមានកម្រិតខាងសម្ភារៈ ពេលវេលា និងជនដែលត្រូវនាំមកជំនុំជម្រះ

៤- មិនអាចប្ដឹងឧទ្ធរណ៍ទៅតុលាការដទៃទៀតក្នុងប្រទេសកម្ពុជាបានឡើយ

៥- មានរយៈពេលកំណត់

៦- មានរចនាសម្ព័ន្ធពិសេសដោយឡែកពីតុលាការជាតិ

ការគ្មានកិច្ចសហការគ្នារវាង អ.វ.ត.ក និង តុលាការយោធា

សហព្រះរាជអាជ្ញាសន្និដ្ឋានថា ការដែលតុលាការយោធាសំអាងលើច្បាប់ អ.វ.ត.ក ដើម្បីឃុំខ្លួន **ឌុច** វាមិនមានការពាក់ព័ន្ធគ្នាទេ ពីព្រោះគ្មានការបន្តកិច្ចគ្នាទាំងផ្នែកអង្គហេតុ ឬអង្គច្បាប់ រវាងនីតិវិធីរបស់តុលាការយោធា និង នីតិវិធីរបស់ អ.វ.ត.ក ។ ជាពិសេស អ.វ.ត.ក មិនបានស្នើឲ្យតុលាការយោធា ឃុំខ្លួន **ឌុច** ទេ។ ការិយាល័យសហព្រះរាជអាជ្ញាធ្វើការស៊ើបអង្កេតជាបឋមដោយខ្លួនឯង ហើយ **ឌុច** ត្រូវបាននាំខ្លួនតាមដីកាបង្គាប់ឲ្យនាំខ្លួនរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ដោយមិនបានផ្ទេរមកពីតុលាការយោធាទេ ហើយសំណុំរឿងទាំងមូលរបស់តុលាការយោធាមិនបានដាក់ចូលមកសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតឡើយ។

សហព្រះរាជអាជ្ញាសន្និដ្ឋានថា អ.ប.ជ គួរតែពិនិត្យលើរយៈពេលដែល **ឌុច** ខិតខំស្វែងរកអស់លទ្ធភាពនូវការជួសជុលសំណងនៅតុលាការយោធា ក៏ដូចជាធ្វើការពិចារណាថាតើ អ.វ.ត.ក គួរផ្តល់ ឬ មិនគួរផ្តល់នូវការជួសជុលសំណងនេះ។

៣.មូលដ្ឋានសំណល់សម្រាប់ការជួសជុលសំណង

សហព្រះរាជអាជ្ញាសន្និដ្ឋានថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមានភាពត្រឹមត្រូវក្នុងការកំណត់ថាការពន្យាពេលការឃុំខ្លួនមិនមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីតម្រូវឲ្យមានការជួសជុលសំណងជាបន្ទាន់ណាមួយឡើយ ហើយការជួសជុលសំណងចុងក្រោយណាមួយមិនមែនជាបញ្ហាដែលស្ថិតនៅក្នុងដំណាក់កាលស៊ើបអង្កេតទេ។ មានការលើកឡើងថា ការដែលពឹងផ្អែកលើយុត្តិសាស្ត្ររបស់សាលាក្តីអន្តរជាតិជាសេចក្តីណែនាំសមស្របជាងយុត្តិសាស្ត្រខាងសិទ្ធិមនុស្សនោះ គឺពេលដែលមានភស្តុតាងថាមានការធ្វើទារុណកម្ម ឬការធ្វើបាបធ្ងន់ធ្ងរទើបតុលាការកាត់ទោសបទឧក្រិដ្ឋអន្តរជាតិផ្តល់នូវសំណង។

VII- សារណារបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី (ជាភាគីដែលមិនមានការពាក់ព័ន្ធក្នុងរឿងក្តី ប៉ុន្តែជាអ្នកដែលបានដាក់សារណាដើម្បីជាជំនួយដល់តុលាការ)

នៅថ្ងៃទី០៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៧ អ.ប.ជ បានអញ្ជើញអង្គការ និងសាធារណជនឲ្យដាក់សារណាជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាណាមួយក្នុងករណីខាងលើដោយកំណត់ពេលត្រឹមថ្ងៃទី០៣ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៧ ។ តុលាការសូមថ្លែងអំណរអរគុណដល់អ្នកដែលបានដាក់សារណាចូលមកតុលាការ ដូចជា:

១- Stan Starygin

២- Jeffrey M. Kahan នៃក្រុមអ្នកច្បាប់ការពារសិទ្ធិកម្ពុជា

៣- គណៈកម្មាធិការប្រព្រឹត្តិកម្មនៃអង្គការ-សមាគមការពារសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា

៤- សាស្ត្រាចារ្យ David Scheffer

៥- មជ្ឈមណ្ឌលអភិវឌ្ឍន៍សង្គម និង គំនិតផ្តួចផ្តើមសម្រាប់យុត្តិធម៌នៅក្នុងអាស៊ី

៦- Anne Heindel

សារណាទាំងនេះនិយាយពីបញ្ហាគតិយុត្តសំខាន់ៗ ហើយវាមិនមានផ្សេងពីនេះដែលយោងក្នុងរបាយការណ៍នេះឡើយ។ ចៅក្រមរបាយការណ៍បញ្ជាក់ថា សារណាទាំងនេះ រួមជាមួយសេចក្តីសន្និដ្ឋានតបរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ និង សេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញានឹងត្រូវតុលាការយកមកពិចារណា។

<u>អនុសាសន៍បន្ថែម</u>

សារណាសាធារណៈទាំងអស់របស់ភាគី រួមទាំងសារណារបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី ត្រូវបានផ្សាយតាមគេហទំព័ររបស់ អ.វ.ត.ក

ខ) អង្គច្បាប់ដែលពាក់ព័ន្ធ

ឌុច ប្រសិនត្រូវបានគេរកឃើញពិរុទ្ធភាពនៃបទល្មើសដែលបានចោទប្រកាន់ ត្រូវផ្តន្ទាទោសតាម មាត្រា ៣៩ (ថ្មី) នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា "នឹងត្រូវផ្តន្ទាទោសឧក្រិដ្ឋដាក់ពន្ធនាគារ ពី ៥ ឆ្នាំ រហូត ដល់មួយជីវិត ។

ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នក្នុងសំណុំរឿងនេះ ត្រូវអនុវត្តក្រោមវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់ អ.វ.ត.ក វិធាន ៦៣។ កថាខណ្ឌ (៣) នៃវិធានខាងលើចែងអំពីមូលដ្ឋានដែលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត អាចចេញដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន និង កថាខណ្ឌ (៤) ចែងអំពីសិទ្ធិរបស់ជនត្រូវចោទក្នុងការដាក់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ទៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះ ។

<u>វិធាន ៦៣ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង</u>

៣. សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត អាចចេញដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នជនត្រូវចោទ ដោយគោរពតាមលក្ខខណ្ឌដូចខាងក្រោម:

ក) មានមូលហេតុដែលត្រូវបានរកឃើញនិងជឿជាក់ច្បាស់ថា ជននោះធ្លាប់បានប្រព្រឹត្ត បទល្មើសមួយ ឬ ច្រើន ដូចមានចែងក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរ ឬដីកាបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរបន្ថែម។

ខ) សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតយល់ឃើញថា ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នគឺជាវិធានការណ៍ចាំបាច់ដើម្បី:

(១) រារាំងកុំឲ្យជននោះគាបសង្កត់លើសាក្សី ឬ ជនរងគ្រោះ ឬ រារាំងកុំឲ្យមានការត្រូវរូវគ្នារវាងជនត្រូវចោទ និងអ្នកសមគំនិតចំពោះបទឧក្រិដ្ឋដែលស្ថិតនៅក្រោមយុត្តាធិការរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ។

(២) ថែរក្សាភស្តុតាង និងការពារមិនឲ្យបំផ្លាញភស្តុតាង ។

(៣) ធានាអំពីវត្តមានរបស់ជនត្រូវចោទនៅពេលដំណើរការនីតិវិធី ។

(៤) ការការពារសុវត្ថិភាពជនដែលត្រូវចោទ ឬ

(៥) រក្សាសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ។

៤. ជនត្រូវចោទអាចប្ដឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្នទៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះ ។

គ) អង្គហេតុ

មានមូលហេតុដែលត្រូវបានរកឃើញនិងជឿជាក់ច្បាស់ថា ជននោះធ្លាប់បានប្រព្រឹត្ត បទល្មើសមួយ ឬច្រើន ដូចមានចែងក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរ ឬដីកាបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរបន្ថែម (វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៣(៣) ក)។

សហព្រះរាជអាជ្ញា បានចោទប្រកាន់ថា **ឌុច** បានសារភាពថាគាត់ជាអនុប្រធាន និងបន្ទាប់មកជាប្រធានមន្ទីរឃុំឃាំង ស-២១ ពីឆ្នាំ១៩៧៥ មក ហើយរឿងនេះមិនត្រូវបានតវ៉ាដោយមេធាវីការពារក្ដីនៅក្នុងបណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់ពួកគេឡើយ ។ នេះក៏ជាជំហរបស់គាត់ផងដែរ ពេលដែលសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកកាសែត បើយោងតាម ឯកសារដែលដាក់មកដោយសហព្រះរាជអាជ្ញា ។

ឌុច បានអះអាងថា អំណាចរបស់គាត់នៅ ស-២១ ជាអំណាចខាងទ្រឹស្ដី ហើយគាត់ធ្វើតាមថ្នាក់លើរបស់គាត់ប៉ុណ្ណោះ ។ តាមកាបង្ហាញ ក្នុងអត្ថបទពីរតាមរយៈបទសម្ភាសន៍ឆ្នាំ១៩៩៩ ដែលមានចំណងជើង **"បរិវត្តអ្នកធ្វើទារុណកម្ម ខ្មែរក្រហម មានអារម្មណ៍ថា ជីវិតរបស់គាត់ដូច St Paul"** និង **"ម្ដាយ ឌុចៈ គ្រួសារភ័យខ្លាចអំពីសមាសភាពជាប្រធានគុក ទួលស្លែង (ស-២១)"** ។

តាមរយៈដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ន **ឌុច** ត្រូវបានសួរចម្លើយជាច្រើនដងដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងបានប្ដេជ្ញាថានិងបង្ហាញភស្តុតាងតាមការត្រូវការរបស់តុលាការ ប៉ុន្តែមិនអាចបង្ហាញទេក្នុងដំណាក់កាលជាសាធារណៈ ខណៈដែលសំណុំរឿងនៅជាការសម្ងាត់នៅឡើយ ។

វិធានការណ៍ចាំបាច់ដើម្បីធានានូវការបង្ហាញខ្លួនរបស់ជនត្រូវចោទពេលសវនាការ (វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៣(៣) ខ(៣))

ឌុច រស់នៅដោយមានសេរីភាពពីឆ្នាំ១៩៧៩ ដល់ ១៩៩៩ មុនពេលត្រូវបានចាប់ខ្លួន និងឃុំខ្លួនដោយតុលាការយោធា ។

ឌុច បានប្រើឈ្មោះជាច្រើន (ឧ. យឹម គាវ, ហ្គេច អ៊ាវ, ឌុច និង ហាង្ស ពិន និង កាំង ជាវ ។ ទាំងនេះត្រូវបានជំទាស់ ដែលថាវាជាការអនុវត្តទូទៅប៉ុណ្ណោះក្នុងការប្ដូរឈ្មោះក្នុងកំឡុងពេលបដិវត្ត ។

ក្នុងអត្ថបទដែលមានចំណងជើង **"បរិវត្តអ្នកធ្វើទារុណកម្ម ខ្មែរក្រហម មានអារម្មណ៍ថាជីវិតរបស់គាត់ដូច St Paul"** អ្នកកាសែតឈ្មោះ សិត មីដាន (Seth Mydans) និយាយថា **ឌុច** បានប្រាប់ថា គាត់បានចាកចេញពីចលនារបស់គាត់នៅឆ្នាំ ១៩៩២ ហើយធ្វើជាគ្រូបង្រៀន បន្ទាប់មកប្រើឈ្មោះផ្សេងមួយទៀត ហើយធ្វើការជាមួយអង្គការសហប្រជាជាតិ និងអង្គការជួយសង្គ្រោះឯកជន (private relief organization) ។

ក្នុងអត្ថបទ "The lost Executioner" កំរងរឿងអំពី ខ្មែរក្រហម" អ្នកកាសែតឈ្មោះ និក ដុនលប Nic Dunlop រាយការណ៍ថា បន្ទាប់ពី **ឌុច** ត្រូវបានស្គាល់ដោយមន្ត្រីរដ្ឋ ដែលសុំមិនបញ្ចេញឈ្មោះ គាត់បានបញ្ជាក់ប្រាប់មន្ត្រីនោះថា គាត់ស្គាល់ប្រជាជននៅសំឡូតច្រើន ដែលអាចផ្តល់ការការពារដល់គាត់បាន (រឿងក្នុងពេលនោះមិនបានបង្ហាញក្នុងសម្រង់ឯកសាររបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាឡើយ) **ឌុច** បន្ទាប់មកត្រូវទទួលបានការងារជានាយកសាលា ។

អ្នកកាសែតឈ្មោះ និក ដុនលប Nic Dunlop រាយការណ៍ថា គាត់បានឃើញជីវប្រវត្តិ និង ប្រវត្តិរូបសង្ខេបរបស់ **ឌុច** ដែលបានប្រគល់ឲ្យនិយោជកនៅមន្ទីរអប់រំនៅ ស៊ីសុផុន ។

ឌុច រស់នៅសំឡូតពេលដែល និក ដុនលប រកឃើញគាត់នៅឆ្នាំ ១៩៩៩ ។

យោងតាមលោក និក ដុនលប នៅពេលដែលរឿងដែលការរកឃើញ **ឌុច** និង ការសារភាពរបស់គាត់ត្រូវបានដឹងជាសាធារណៈ **ឌុច** ក៏បានបាត់ខ្លួន។

ក្នុងអត្ថបទ **"ម្តាយ ឌុចៈ គ្រួសារភ័យខ្លាចអំពីសមាសភាពជាប្រធានគុកទួលស្លែង (ស-២១)"** អ្នកសារព័ត៌មាន John Ciorciari និង Kok-Thay Eng រាយការណ៍អំពីបទសម្ភាសន៍ជាមួយម្តាយ **ឌុច** ខណៈដែលគាត់និយាយថា **ឌុច** បាត់ខ្លួននៅឆ្នាំ ១៩៧៩ ហើយគ្រួសារមិនបានទទួលដំណឹងពី **ឌុច** ឡើយរយៈពេលជាងពីរទស្សវត្ស ដូច្នេះគេគិតថា **ឌុច** បានស្លាប់បាត់ទៅហើយ ។ អ្នកសារព័ត៌មាន ក៏បានរាយការណ៍ថា ម្តាយ **ឌុច** បាននិយាយថា **ឌុច** បានមកលេងគាត់ខ្លះដែរ និងបន្តមកលេងជាញឹកញាប់នៅចន្លោះឆ្នាំ ១៩៩០ និង ១៩៩៩ ។ បើតាមសំដីអ្នក សារព័ត៌មាន **ឌុច** រស់នៅក្នុងជីវិតស្ងប់ស្ងាត់ក្នុងតំបន់ដែលកាន់កាប់ដោយខ្មែរក្រហម នៅភាគខាងជើងឈៀងខាងលិចប្រទេសកម្ពុជា រហូតដល់ឆ្នាំ ១៩៩៥ ។ ពេលដែល **ឌុច** ចូលជាគ្រីស្តបរិស័ទក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៥ គាត់បាន ប្រើឈ្មោះហៅក្រៅថា **តា ពិន** និងធ្វើការជាជំនួយការផ្នែកសុខភាពនៅជំរុំជនភៀសខ្លួន ។

ក្នុងអត្ថបទដែលមានចំណងជើងថា "Death in Detail" ដែលអ្នកសារព័ត៌មាន ណេត ថាយើ Nate Thayer បានធ្វើកិច្ចសម្ភាសន៍ ៤០ ម៉ោង ជាមួយ **ឌុច** មុនពេលដែលគាត់ត្រូវបាននាំខ្លួនមកមន្ទីឃុំឃាំងដកស្រង់សំដីគាត់ "ខ្ញុំទាយទុកថា ខ្ញុំនិងត្រូវចូលពន្ធនាគារឥឡូវនេះ ប៉ុន្តែវាមិនអីទេ" ការសម្លាប់ត្រូវតែមានគេដឹងការពិតគួរតែត្រូវ គេដឹង" ។ និក ដុនលប សរសេរក្នុងអត្ថបទគាត់ថា **ឌុច** បានប្រគល់ខ្លួនទៅឲ្យអាជ្ញាធរបន្ទាប់មកគាត់ត្រូវបានដឹកដោយឧទ្ធម្ភាគចក្រមកភ្នំពេញមកដាក់នៅមន្ទីឃុំឃាំងដែលមានការការពារខ្ពស់ ហើយត្រូវបានចោទប្រកាន់ជាផ្លូវការ ។

មេធាវីការពារក្ដីបានធានាថា **ឌុច** និងបង្ហាញខ្លួននៅពេលសវនាការ ប៉ុន្តែមិនបានដាក់ភស្តុតាងបញ្ជាក់ឡើយទាក់ទងនឹងបញ្ហានេះ ។

វិធានការណ៍ចាំបាច់ដើម្បីការការពារសន្តិសុខផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ជនត្រូវចោទ (វិធានថ្មីក្នុងវិធាន ៦៣(៣) ខ ៤)

បន្ទាប់ពីមានកិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយ និក ដុនលប អំពីរបបខ្មែរក្រហម និង **ឌុច** ត្រូវបានស្គាល់ថាជាអ្នកដឹកនាំមួយរូប ឌុច សួរ ដុនលបថា "តើអ្នករាល់គ្នា បានដឹងថាគាត់នៅឯណា និង ដឹងពីអត្តសញ្ញាណរបស់គាត់ឬអត់ ?" គាត់បានបន្ថែមទៀតថា "ពួកគេនិងមានកំហឹង ប្រសិនបើបានដឹង" ច្បាស់ណាស់ក្នុងរឿងដែលទាក់ទងនឹង ខ្មែរក្រហម ទោះជាអ្នកដែលបានចូលសារភាពរស់នៅជាមួយរដ្ឋាភិបាលក៏ដោយ" ។ ដុនលប រាយការណ៍ថាគាត់មិនបានដឹងថានេះជាការប្រុងប្រយ័ត្ន ឬ ការគំរាមកំហែងឡើយ ។ គាត់បានបន្ថែមថា បើតាមគាត់ដឹងកងការពាររបស់ **ឌុច** នៅតែស្ថិតក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់គាត់ក្នុងតំបន់នោះ ហើយ **ឌុច** នៅតែអាចបញ្ជាអ្នកទាំងនោះឲ្យជួយលាក់ខ្លួនគាត់ ពេលដែលគាត់ទទួលការគំរាមកំហែង។

ឌុច បានផ្ដល់បទសម្ភាសន៍ជាមួយនឹងតំណាងឧត្តមស្នងការអង្គការសហប្រជាជាតិទទួលបន្ទុកសិទ្ធិមនុស្ស UNHCR និងអ្នកសារព័ត៌មានផ្សេងៗទៀត ដែលគាត់បានអះអាងបញ្ជាក់អំពីតំណែងជាប្រធាន ស-២១ ពីមុនរបស់គាត់ និងអះអាងបង្ហាញពីសមាជិកផ្សេងទៀតនៃរបបខ្មែរក្រហម ។ ក្នុងអត្ថបទបីរបស់សារព័ត៌មានបង្ហាញថា មុនពេលដែលគាត់ត្រូវបានចាប់ខ្លួននៅ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ១៩៩៩ **ឌុច** បានបង្ហាញពីការភ័យខ្លាចដល់អាយុជីវិតរបស់គាត់ដល់អ្នកសារព័ត៌មាន ។ អង្គការសហប្រជាជាតិ និង អង្គការលើកលែងទោសអន្តរជាតិ ក៏បានបង្ហាញអំពីការព្រួយបារម្ភផងដែរ នាពេលនោះ អំពីសុវត្ថិភាពរបស់ **ឌុច**ព្រោះតាមរយៈបទសម្ភាសន៍ **ឌុច** បានបង្ហាញនូវឧក្រិដ្ឋកម្មជាច្រើន ដែលបានប្រព្រឹត្តដោយមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម ។

សហព្រះរាជអាជ្ញា ក៏បានលើកផងដែរថា ពេលនេះអត្តសញ្ញាណរបស់ **ឌុច** ត្រូវបានគេដឹងជាទូទៅហើយរូបថត គាត់ត្រូវបានបង្ហាញនៅគ្រប់ទំព័រកាសែត និង ស្ថានីយទូរទស្សន៍ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ។

មេធាវីការពារក្ដី បានលើកឡើងថា រយៈពេលដែល **ឌុច** រស់នៅដោយមានសេរីភាពនោះ ពុំមានការប៉ុនប៉ង ណាមួយត្រូវបានធ្វើមកលើសុវត្ថិភាពគាត់ឡើយ ។

វិធានការណ៍ចាំបាច់ដើម្បីរក្សាបាននូវសណ្ដាប់ធ្នាប់សាធារណៈ (វិធានថ្មីក្នុងវិធាន ៦៣(៣) ខ ៥)

ដើម្បីគាំទ្រការអះអាងដែលថា ការអនុវត្តនីតិវិធីរបស់ អ.វ.ត.ក អាចនិងបង្កគ្រោះថ្នាក់ដល់សង្គមកម្ពុជា សហព្រះរាជអាជ្ញាបានធ្វើសេចក្ដីសន្និដ្ឋានវាយតម្លៃអំពីការភ័យខ្លាចរបស់សាក្សី ដែលនឹងត្រូវផ្ដល់សាក្សីកម្មចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក ដែលមិនអាចត្រូវបានបង្ហាញជាសាធារណៈ ។

មេធាវីការពារក្ដី បានលើកឡើងថា រយៈពេលដែល **ឌុច** រស់នៅដោយមានសេរីភាពនៅចន្លោះ ឆ្នាំ១៩៧៩ ដល់ ១៩៩៩ ពុំមានការធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់សណ្ដាប់ធ្នាប់សាធារណៈឡើយ ។(កថាខ័ណ្ឌ ១០៥ បណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍) ។

00153182

C21/82

វិធានការណ៍ចាំបាច់ដើម្បីការពារជនត្រូវចោទក្នុងការដាក់ការគាបសង្កត់ទៅលើសាក្សី ឬ ជនរងគ្រោះ ឬ ការពារការឃុបឃិតគ្នារវាងជនត្រូវចោទ និងអ្នកសមគំនិត នៃបទឧក្រិដ្ឋដែលស្ថិតនៅក្រោមយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក (វិធានផ្ទៃក្នុងវិធាន ៦៣(៣) ខ ១)

ឌុច បញ្ជាក់ថាអះអាងថា គាត់ពុំស្គាល់ឈ្មោះសាក្សីទេ ហើយទោះបី ប្រសិនបើជាគាត់បានដឹងក៏ដោយ ក៏គាត់គ្មានហេតុផលណាមួយទៅរំខានដល់សាក្សីឡើយ ។

សហព្រះរាជអាជ្ញា ដើម្បីគាំទ្រការចោទប្រកាន់របស់គាត់ ធ្វើការយោងសំអាងលើអត្ថបទដែលមានចំណងជើងថា "**ជនរងគ្រោះ និង ជនល្មើស-សាក្សីកម្មរបស់យុទ្ធមិត្តខ្មែរក្រហម**" "Victims and Perpetrators-Testimony of Young Khmer Rouge Comrades" ដែលថាឆ្មាំគុកដែលបានធ្វើការឲ្យ **ឌុច** នៅមន្ទីឃុំឃាំង ស-២១ បានបង្ហាញអំពី "**អារម្មណ៏ភ័យខ្លាចដែលមាននៅគ្រប់កន្លែង**" ដែលខ្លួនបានជួបនៅពេលដែលពួកគេ ធ្វើការនៅ ស-២១ ។

របាយការណ៏សាធារណៈដែលមានចំណងជើងថា "ការប្រមូលអាវុធ ២០០៥-២០០៧ បង្ហាញថាអាវុធចំនួន ១៦ ៩៤០ ត្រូវបានប្រមូលពីក្នុងស្រុកចំនួនពីរ ពីខែ កញ្ញា ឆ្នាំ២០០៥ ដល់ ថ្ងៃទី **<u>៣១ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៧</u>** (ធ្វើឡើងបន្ទាប់ពីមានដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន) និងរបាយការណ៏ផ្សេងទៀត ដែលមានចំណងជើងថា "**តើមានអាវុធចំនួនប៉ុន្មាននៅកម្ពុជា ?**" តាមស្មាន បើប្រហែលជាមានអាវុធចំនួន ២២ ០០០ ទៅ ៨៥ ០០០ កំពុងចរាចរខុសច្បាប់នៅកម្ពុជាក្នុងឆ្នាំ ២០០៥ ។

ភ្នំពេញ ថ្ងៃទី១៩ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៧

ចៅក្រម Rowan Downing

ចៅក្រម ហួត វុទ្ធី